

شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده های نفتی ایران

دستورالعمل اجرای طرح ارزیابی اثرات زیست محیطی پروژه‌ها

شماره: ۲۱۷۰۰۰۹

تاریخ تصویب / بازنگری	شرح بازنگری	تنظیم و تدوین کننده	تأیید کننده	تصویب کننده
		رئیس امور سازمانی	مدیر ایمنی، بهداشت و محیط زیست	معاون وزیر و مدیرعامل

۱- هدف

طبق مصوبه شورای عالی حفاظت محیط زیست، قبل از احداث و یا توسعه پروژه‌های احداث پالایشگاه، خطوط لوله نفت و گاز و انبارهای نفت و فرآورده، اثرات زیست محیطی پروژه‌ها بایستی مورد ارزیابی قرار گرفته و پس از تایید دفتر ارزیابی زیست محیطی سازمان حفاظت محیط زیست، عملیات اجرایی آغاز گردد. هدف از این دستورالعمل الزام به اجرای طرح ارزیابی اثرات زیست محیطی پروژه‌ها می‌باشد.

۲- دامنه کاربرد

کلیه شرکت‌های فرعی شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران

۳- تعاریف

- ارزیابی اثرات زیست محیطی: فرآیند مطالعاتی منظمی است که با هدف پیش‌بینی و شناسایی مجموعه آثار و پیامدهای زیست محیطی محتمل یک طرح یا پروژه در مرحله امکان‌سنجی یا مکان‌یابی به اجرا در می‌آید و طی آن گزینه‌ها و تمهیدات عملی لازم و کافی مطابق با ضوابط و استانداردهای مربوط برای رفع یا کاهش آثار سوء زیست محیطی پیش‌بینی و ارائه می‌شود.
- طرح‌ها و پروژه‌های مشمول این دستورالعمل: پروژه‌هایی که فهرست آنها به تصویب کمیسیون امور زیربنایی، صنعت و محیط زیست دولت رسیده و یا خواهد رسید. در حال حاضر این فهرست در ارتباط با فعالیت‌های شرکت ملی پالایش و پخش به شرح ذیل می‌باشد:

◀ پالایشگاه در هر مقیاس

◀ نیروگاه با ظرفیت تولیدی بیش از صد مگاوات

◀ فرودگاه با طول بیش از دو هزار متر

◀ طرح‌های خطوط نفت و گاز

- ◀ طرح های سکوی های نفتی
- ◀ طرح های انبارهای نفت و فرآورده
- ◀ طرح ها و پروژه های بزرگ توسعه ای و ملی در سواحل کشور در محدوده ای به عرض یک کیلومتر بعد از اراضی ساحلی تا حداکثر سه کیلومتر از ساحل:
 - انبارهای مواد شیمیایی و کالاهای خطرناک بیش از ۵ هزار متر مربع
 - ذخیره گاه های مواد سوختی بیش از یک میلیون لیتر
 - طرح های سازه های دریایی، بنادر صیادی، پایانه های نفت و گاز و عملیات لایروبی در هر مقیاس
 - پارک ها و اردوگاه های تفریحی، آموزشی، پژوهشی و ورزشی بیش از ۱۰ هزار متر مربع

- گزارش ارزیابی اجمالی: گزارشی است که بر اساس سرفصل های مطالعاتی ارائه شده توسط کمیسیون امور زیربنایی، صنعت و محیط زیست در حداقل زمان ممکن با نگرش جامع و اجمالی تهیه می شود. هدف عمده در این مطالعات، پیش بینی اثرات مهم و ماندگار طرح مورد نظر در محیط زیست و کمک به انتخاب فوری گزینه های طرح می باشد.
- گزارش ارزیابی تفصیلی: گزارشی است که به همان جنبه ها و نکاتی که در گزارش ارزیابی اجمالی اشاره شده می پردازد لیکن مطالب ارائه شده در زمینه تشریح وضع موجود محیط زیست، جنبه های زیست محیطی طرح، شعاع تأثیر گذاری آنها و تمهیدات مربوط با عمق و دقت بیشتری تهیه و ارائه می شود.
- ناظران معتمد: کارگروهی مرکب از نماینده سازمان حفاظت محیط زیست، نماینده شرکت (مجری طرح و پروژه) و نماینده کارگروه موضوع ماده ۲ مصوبه مورخ ۸۷/۱/۲۰ هیات وزیران می باشند.

۴- مسئولیت‌ها

- ◀ در هریک از شرکت‌های فرعی، مدیرعامل مسئولیت دارد که از انجام مطالعات ارزیابی اثرات زیست محیطی جهت پروژه‌ها و طرح‌هایی که در حوزه اختیاراتش قرار داشته و مشمول انجام مطالعات است، اطمینان حاصل نماید.
- ◀ رؤسا و مسئولین حفاظت محیط زیست شرکت‌های فرعی موظفند هماهنگی و پیگیری‌های لازم را جهت اجرای این مطالعات به انجام رسانند.
- ◀ واحدهای ستادی HSE مسئولیت نظارت عالی بر انجام مطالعات را داشته و در صورت لزوم همکاری لازم را با مسئولین حفاظت محیط زیست شرکت‌های فرعی خواهند داشت.

۵- مراحل اجرا

۵-۱- تعریف موضوع و دامنه کار

نوع فعالیت مربوطه اعم از ساخت پالایشگاه جدید، طرح‌های توسعه‌ای، احداث مخازن و یا خطوط لوله انتقال نفت خام و فرآورده، تعریف و محدوده کار اعم از نوع و میزان تولید، مواد اولیه، انرژی و آب مصرفی، نوع و میزان آلاینده‌های قابل انتشار به محیط زیست (آب، خاک، هوا)، روش‌های در نظر گرفته شده جهت تصفیه و کاهش آلاینده‌ها، میزان خاکبرداری و خاک‌ریزی و عملیات ساختمانی و مکانیکی و تعداد پرسنل مورد نیاز مشخص گردد.

۵-۲- انتخاب مشاور طرح ارزیابی اثرات زیست محیطی

مجریان طرح‌ها و پروژه‌ها قبل از شروع عملیات اجرائی، می‌بایستی نسبت به تهیه شرح خدمات برابر مفاد این دستورالعمل اقدام و مشاور حقوقی یا حقیقی ذیصلاحی را از طریق استعلام و بررسی شرح خدمات، سوابق علمی و تجربی، مدت زمان انجام کار و نحوه اخذ تاییدیه از سازمان حفاظت

محیط زیست انتخاب نمایند. لازم به ذکر است مشاور منتخب می‌بایست از مشاوران رده یک در رتبه‌بندی معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری باشد.

۳-۵- ارائه اطلاعات مورد نیاز به مشاور طرح

کلیه اطلاعات مورد نیاز اعم از اطلاعات مربوط به مواد اولیه، محصول و آلاینده‌ها باید توسط مجری طرح در اختیار مشاور قرار گیرد.

۴-۵- بررسی روند اجرای طرح

در طول مدت اجرای طرح، نظارت بر کار مشاور با برگزاری جلسات متعدد جهت برآورد پیشرفت کار و نحوه اجرای طرح طبق الگوی مصوب سازمان حفاظت محیط زیست و برنامه زمان‌بندی ارائه شده توسط مشاور انجام خواهد شد. در جلسات کارشناسی نحوه جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز به ویژه در زمینه جغرافیایی و زیست محیطی منطقه با فاکتورهای انسانی، جانوری و گیاهی و بافت فرهنگی طبق نیازمندی‌های طرح بررسی و در صورت نیاز نحوه عمل مشاور تصحیح می‌گردد. مشاور بایستی گزارش مطالعات ارزیابی پیامدهای زیست محیطی را در شش فصل به شرح ذیل تنظیم نماید:

۱. فصل اول: شامل اهداف و ضرورت اجرای طرح، قوانین و استانداردهای زیست محیطی

مربوطه

۲. فصل دوم: شامل تشریح موقعیت استقرار و گزینه‌های فنی و مکانی، فازبندی و طرح توسعه،

تامین مواد، ریزفعالیت‌های فرآیند، ظرفیت، منابع و مواد اولیه مورد نیاز و نحوه تامین آنها،

نیروی انسانی، آلودگی‌ها و کم و کیف تخریب در محیط زیست و منابع ایجاد آنها

۳. فصل سوم: شامل تشریح وضعیت موجود محیط زیست در ۴ بخش به شرح محیط فیزیکی،

محیط طبیعی، محیط اقتصادی-اجتماعی و فرهنگی و محیط سایر طرح‌های توسعه منطقه

۴. فصل چهارم: شامل پیش‌بینی اثرات و پیامدهای زیست محیطی طرح در ۴ بخش:

الف- اثرات زیست محیطی بر محیط فیزیکی

۱- اثرات بر خاک: مورفولوژی و کیفیتی

۲- اثرات بر آب: کمیت و کیفیت آب

۳- اثرات بر اقلیم، هوا و صوت : تغییرات هوا و بارش ها، کیفیت هوا

۴- اثرات ثانویه بین خاک، آب و هوا

ب- اثرات زیست محیطی بر محیط های طبیعی

۱- اثرات بر گونه های گیاهی

۲- اثرات بر گونه های جانوری

۳- اثرات بر زیستگاه ها، چشم اندازها و مسیر مهاجرت پرندگان

ج- اثرات زیست محیطی بر محیط های اقتصادی-اجتماعی و فرهنگی

۱- اثرات بر سلامت و محیط بهداشتی مردم

۲- اثرات بر محیط اجتماعی: اشتغال، مسکن، آموزش

۳- اثرات بر محیط فرهنگی: اعتقادات فرهنگی و مذهبی مردم، میراث فرهنگی

د- اثرات زیست محیطی بر سایر طرح های توسعه

۱- اثر بر سایر طرح های توسعه کشاورزی، صنعتی و خدماتی منطقه

۲- اثر بر طرح آمایش منطقه

۳- اثر بر کاربری اراضی منطقه

۵. فصل پنجم: شامل تجزیه، تحلیل و استنتاج مجموعه آثار و پیامدهای زیست محیطی طرح

۶. فصل ششم: شامل ارائه برنامه اقدامات اصلاحی و برنامه مدیریت و پایش زیست محیطی

طرح

توجه: ارزیابی باید برای دوره های ساخت و بهره برداری طرح یا پروژه تهیه شود و تمهیدات لازم برای

کاهش اثرات منفی زیست محیطی اندیشیده شده و مسئولیت اجرا و زمان هر اقدام نیز مشخص گردد.

توجه: مطالعات ارزیابی آن قسمت از طرح ها و پروژه های مشمول این دستورالعمل، اعم از خطی و یا

نقطه ای که داخل مناطق حفاظت شده واقع شده اند به صورت تفصیلی خواهد بود. بهسازی، تعمیر و

بازسازی تاسیسات موجود در این مناطق بلامانع است.

توجه: در مورد طرح‌ها و پروژه‌هایی که در آنها احتمال بروز مخاطرات و سوانح زیست محیطی به صورت توأم وجود دارد، تهیه و ارائه گزارش ارزیابی مخاطرات زیست محیطی به صورت ضمیمه گزارش ارزیابی مربوطه، الزامی است. فهرست مکانی و نوع پروژه‌های مشمول تهیه گزارش ارزیابی مخاطرات زیست محیطی به تصویب کمیسیون امور زیربنایی، صنعت و محیط زیست دولت خواهد رسید.

۵-۵- پیگیری تهیه و ارسال گزارش اجمالی

مشاور لازم است خلاصه طرح را مطابق پیوست ۱ و گزارش ارزیابی اجمالی را طبق الگوی مصوب ارائه شده در بند ۴-۵ و راهنمای ارائه شده در پیوست ۲، تهیه و به سازمان حفاظت محیط زیست ارسال و تاییدیه اولیه آن را اخذ نماید. روند تهیه و ارسال و اخذ تاییدیه باید نظارت و پیگیری گردد تا تاخیری در ارائه رخ ندهد. ضمناً اصلاحات اعلام شده از سوی سازمان حفاظت محیط زیست بایستی حداکثر ظرف مدت دو هفته انجام شود تا روند تایید آن تسریع گردد.

۵-۶- پیگیری تهیه، ارسال و اخذ تاییدیه گزارش تفصیلی

پس از اجرای کامل طرح و ارائه گزارش تفصیلی، باید طرح به سازمان حفاظت محیط زیست ارائه گردد. در صورت نیاز به هرگونه اصلاحات، مجری طرح در اسرع وقت اصلاحات لازم را به عمل آورده و پیگیری تا اخذ تاییدیه کامل ادامه خواهد داشت.

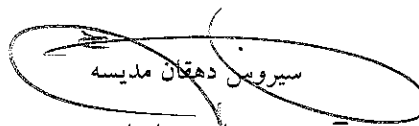
۵-۷- رعایت نتایج ارزیابی و راهکارها

به استناد ماده ۷۱ قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، رعایت نتایج ارزیابی و راهکارهای طرح و پروژه‌هایی که به تایید سازمان حفاظت محیط زیست می‌رسد توسط مجری یا مجریان طرح‌ها الزامی است. در این راستا و به منظور اطمینان از رعایت ملاحظاتی که در گزارش ارزیابی پیش‌بینی شده یا شرایطی که در هنگام تصویب، تعیین می‌شود، مجریان باید طبق روال یا دستورالعملی که سازمان حفاظت محیط زیست تعیین می‌کند با استفاده از ناظران معتمد (تایید صلاحیت شده توسط سازمان حفاظت محیط زیست) نسبت به ارائه گزارشات عملکرد ادواری به سازمان حفاظت محیط زیست اقدام نمایند.

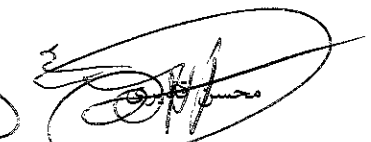
۶- تاریخ تصویب و اجرا

این دستورالعمل توسط مدیریت ایمنی، بهداشت و محیط زیست تهیه و توسط امور سازمانی در شش بند تنظیم و تدوین یافته و در تاریخ به تصویب معاون محترم وزیر و مدیرعامل شرکت رسیده و در سطح شرکت ملی پالایش و پخش فراآورده‌های نفتی لازم الاجرا می‌باشد.

سیدنورالدین شهنازی زاده
معاون وزیر و مدیرعامل

سیروس دهقان مدیسه
رئیس امور سازمانی

محمدرضا منصور
مدیر ایمنی، بهداشت و محیط زیست

پیوست ۱: راهنمای تهیه خلاصه طرح

(حداکثر در ۱۲ صفحه)

- نام شرکت
- نام کارفرما
- نام پروژه
- نام و آدرس مجری پروژه
- هدف از اجرای پروژه و لزوم انجام آن
- نوع و ویژگی های عمومی پروژه
- فازهای اجرایی پروژه و زمانبندی آنها (آماده سازی، ساخت و ساز و ...)
- فعالیت های پروژه (خط تولید و فعالیت های جانبی)
- نوع و میزان منابع و مواد اولیه مصرفی و محل تامین آنها، ظرفیت تولید و نوع میزان محصولات اصلی و جانبی
- محل پیشنهادی برای اجرای پروژه، گزینه های مکان یابی و دلایل انتخاب مکان های پیشنهادی
- نیازهای زیربنایی (راه، خدمات عمومی، مسکن و ...) و امکانات موجود
- برآورد نیروی انسانی مورد نیاز
- وضعیت عمومی محیط زیست منطقه و حساسیت های آن
- ارائه نقشه وضعیت محدوده اجرای طرح نسبت به نزدیک ترین مناطق چهارگانه سازمان حفاظت محیط زیست
- فهرست انواع آلاینده ها و پسماندهای مهم (آلاینده های هوا، فاضلاب های صنعتی و بهداشتی، زائدات و ضایعات و زباله، سر و صدا و پرتوها و ...)
- فهرست پیامدهای مثبت (مفید) و آثار منفی (نامطلوب) اجرای طرح
- دامنه و اهمیت مهمترین جنبه زیست محیطی طرح
- فهرست اقدامات پیشگیری، کنترل و کاهش هر یک از آثار زیست محیطی

- برآورد نوع و میزان منابع (آب، انرژی، سوخت و ...) و موارد مصرف، محل تأمین و نحوه انتقال آنها
 - برآورد نیروی انسانی و محل تأمین
 - برآورد و میزان محصولات اصلی و جانبی
- ۳- تشریح مرحله آماده‌سازی و اقدامات زیربنایی که منجر به تغییر و تخریب محیط زیست می‌شود به صورت فهرستی از: خاکبرداری، برداشت پوشش گیاهی، احداث استخر باطله، زهکشی، حفاری انفجار، تغییر در مسیر آبهای سطحی، محل تأمین منابع قرضه، احداث جاده و تأسیسات عمومی و خدماتی و ... (حداکثر تا ۲ صفحه)
- ۴- آلاینده‌ها و پسماندهای مهم تولید شده طی فرآیندها و عملیات در هر یک از گزینه‌ها و فازهای طرح شامل: آلاینده‌های هوا، فاضلاب‌های بهداشتی و صنعتی، زائدات و ضایعات زیاله، سر و صدا، ارتعاشات، پرتوها و ... (حداکثر تا ۲ صفحه)
- ۵- تشریح وضعیت موجود محیط زیست منطقه برای هر یک از گزینه‌های پیشنهادی همراه با نقشه‌ها و ترجیحاً به صورت جداول و نمودارها (حداکثر تا ۱۲ صفحه) در زمینه‌های زیر:
- تعریف محدوده مطالعاتی و نمایش روی نقشه
 - محیط فیزیکی شامل موارد:
 - خاکشناسی: نوع و قابلیت‌های کار، شیب، فرسایش، آلودگی‌های خاک و منابع مهم آنها و ...
 - زمین شناسی: توپوگرافی، زلزله خیزی، رانش زمین و ...
 - منابع آب: موقعیت، کیفیت و کمیت آبهای سطحی و زیرزمینی، وضعیت زهکشی، سطح ایستابی منطقه و رژیمهای سیلابی و کم آبی، آلودگی‌های آب و منابع مهم آنها، مصارف فعلی منابع آب
 - هوا و اقلیم: وضعیت اقلیمی گلباد، نزولات، دما و تبخیر در دوره زمانی ۵-۱۰ ساله، آلودگی‌های هوا و منابع مهم آنها

- صدا و ارتعاش: سطح صدا، آلودگی های صوتی و منابع مهم آنها
- محیط طبیعی: زیستگاه های آبی و خشکی با ذکر لیست جوامع گیاهی و جانوری و گونه های نادر و با ارزش، مناطق ۴ گانه محیط زیست
- محیط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی: جمعیت و ویژگی ها و تحولات آن، اشتغال، تسهیلات، آموزش، بهداشت، اعتقادات فرهنگی و مذهبی، میراث فرهنگی
- معرفی اجمالی سایر طرح های توسعه مصوب و یا در دست اجرای محدوده مطالعاتی: طرح های توسعه کشاورزی، صنعتی و خدماتی با نمایش موقعیت آنها نسبت به محل اجرای طرح مورد نظر روی نقشه توپوگرافی سازمان جغرافیائی نیروهای مسلح
- تشریح کاربری اراضی محدوده مورد مطالعه و راهبردهای طرح های برنامه ریزی بالا دست برای محدوده فوق الاشاره
- ۶- پیش بینی آثار و پیامدهای مثبت و منفی طرح برای هر یک از گزینه ها و فازهای پیشنهادی (حداکثر تا ۱۰ صفحه) به صورت زیر:
 - اثر بر محیط فیزیکی (توپوگرافی، خاک، ویژگی های زمین شناسی، آب، هوا و اقلیم)
 - اثر بر محیط طبیعی (جوامع گیاهی و جانوری، زیستگاه های آبی و خشکی)
 - اثر بر محیط اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی (جمعیت، اشتغال، مسکن، آموزش و بهداشت، اعتقادات فرهنگی و مذهبی، میراث فرهنگی و ...)
 - اثر بر کاربری های اراضی و دیگر طرح های توسعه محدوده مطالعاتی
- ۷- تجزیه و تحلیل آثار کاربری ها و پیامدهای زیست محیطی طرح و نتیجه گیری
- ۸- مدیریت و پایش زیست محیطی طرح:
 - ارائه شیوه های پیشگیری، کاهش و کنترل برای هر یک از آثار منفی زیست محیطی مرتبط با فعالیت های طرح (حداکثر تا ۶ صفحه)
 - ارائه برنامه کلی مدیریت زیست محیطی برای اندازه گیری و پایش آثار زیست محیطی و بازرسی و نظارت بر حسن انجام اقدامات پیشنهادی کنترل و کاهش

۹- منابع و مراجع مورد استفاده در تهیه گزارش، ادارات، سازمانهای دولتی، اشخاص حقیقی و

حقوقی

۱۰- نام، مشخصات، مسئولیت و تجربیات ارزیابی هر یک از مشاوران و تهیه کنندگان گزارش

۱۱- پیوستها

پیوست ۳: رهنمودها و پیشنهادات تهیه گزارش اجمالی طرح

جهت جامعیت بیشتر گزارش و سرعت بخشیدن به فرایند بازنگری آن، رعایت موارد زیر توصیه می‌شود:

◀ در گزارش ارزیابی اجمالی باید اطلاعات اصلی روی نخستین صفحه و قبل از چکیده غیرفنی ارائه شود. این اطلاعات شامل نام و موضوع طرح، نام مجری (کارفرما یا سرمایه گذار طرح)، نام سازمان یا وزارتخانه مسئول، نام و مشخصات نماینده مجری طرح جهت حفظ ارتباط، نام مشاور و تهیه کنندگان گزارش، نوع گزارش و تاریخ تهیه آن می‌باشد.

◀ چکیده غیر فنی در گزارش تفصیلی باید بتواند به پرسش‌های زیر پاسخ گوید:

- نوع طرح و هدف از اجرای آن چیست؟
- نیازها و ضرورت‌های اجرای طرح کدامند؟
- طرح پیشنهادی چه فرآیندها و عملیاتی دارد؟
- طرح در کجا اجرا می‌شود؟
- طرح شامل چه مراحل است؟ هر یک چه وقت آغاز می‌شود و چه مدت به طول می‌انجامد؟

◀ استفاده از نقشه، عکس، نمودار و جدول برای نمایش آمار و اطلاعات و بیان نتایج، شیوه‌ای بسیار موثر برای آشنایی با پروژه و درک مطالب توسط بررسی کنندگان و تصمیم گیرندگان است.

◀ مطالب گزارش باید ساده، روشن و صریح باشد. استفاده از مفاهیم مبهم، عبارات سنگین و تجزیه و تحلیل‌های پیچیده در گزارش، کار بررسی را مشکل می‌سازد.

◀ از ارائه اطلاعات بسیار تخصصی باید پرهیز شود. این گونه آمار و اطلاعات در صورت نیاز می‌توانند همراه با مراجع در پیوست‌ها آورده شوند.

◀ گزارش باید علمی، منطقی و عاری از اعمال نظر باشد تا مطالعه کنندگان فرصت تجزیه و تحلیل مستقل و بدون سوگیری را داشته باشند.

- ◀ جهت تکمیل اطلاعات و اطمینان از صحت و دقت آنها باید امکانی فراهم شود که در صورت لزوم محل اجرای پروژه، گزینه های مکانی و منطقه ای مورد بررسی و بازدید قرار گیرد.
- ◀ ارایه اطلاعات واقعی و دقیقی، بررسی آثار حقیقی و نتیجه گیری منطقی توسط تهیه کننده گزارش ضمن ایجاد اعتماد متقابل، کار اظهار نظر را آسان تر و مطمئن تر ساخته و از اتلاف زمان و انرژی جهت کنترل اطلاعات پیشگیری می نماید.
- ◀ پیش از آغاز ارزیابی بهتر است کلیه قوانین، مقررات، آیین نامه ها، ضوابط، معیارها و استانداردهای زیست محیطی مرتبط با طرح پیشنهادی گردآوری و وضعیت طرح نسبت به آنها بررسی شود.